

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до Проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 1995 р. № 57»

1. Обґрунтування необхідності прийняття проекту

Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України» від 27.01.1995 №57 «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України» (Далі - Проект постанови) розроблено для приведення у відповідність чинного законодавства України у сфері регулювання виїзду за межі України дітей з інвалідністю, хворих дітей та їх законних представників, та інших осіб, шляхом усунення невідповідності та суперечливості деяких норм постанови Кабінету Міністрів України №57 від 27.01.1995 «Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України (Далі – Постанова), з Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (Далі – Закон), з Постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2024 р. № 560 (Далі – Постанова 560), Постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 2020 р. №85.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Правил перетинання державного кордону громадянами України» від 10 вересня 2022 р. № 1044 було внесено зміни до Правил перетинання державного кордону громадянами України (*із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1031 від 26.08.2025*) якими пункт 2⁻¹ викладено в новій редакції, зокрема у чинній редакції цього пункту. Змінами до редакції Постанови, серед іншого, покладено обов'язок на суб'єктів цього пункту подавати нові документи, які не передбачені Законом, Постановою 560 та Постановою.

Так, пп, 2⁻¹, 2⁻² Постанови, встановлено, що у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану відповідно до *Абзацу дванадцятого пункту 2⁻¹ із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 1031 від 26.08.2025*, зокрема, зазначених в абзацах третьому - сьомому, дев'ятому і десятому цього пункту та пункті 2⁻² цих Правил, може здійснюватися самостійно без осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, осіб, які потребують постійного догляду, чи дітей, визначених пунктом 2⁻² цих Правил, на підставі довідки про перебування таких осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю, осіб, які потребують постійного догляду, чи дітей, визначених пунктом 2⁻² цих Правил, на консульському обліку, документів (їх нотаріально засвідчених копій), що дають право на виїзд, які передбачені відповідно в абзацах третьому - сьомому, дев'ятому і десятому цього пункту та пункті 2⁻² цих Правил, та документів, зазначених у пункті 2 цих Правил.

В той же час, *Абзац одинадцятий пункту 2¹ із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 562 від 17.05.2024* Постановою окремо встановлено таку вимогу для осіб з інвалідністю або інших осіб, які потребують постійного догляду, які проживають (перебувають) у закладах/установах незалежно від форми власності та підпорядкування і отримують соціальні послуги із стаціонарного догляду, паліативного догляду, підтриманого проживання, - у супроводі працівників закладу догляду, уповноважених директором закладу догляду або особою, яка його заміщує - після прибуття на місце тимчасового перебування за межами України супроводжуючі особи зобов'язані протягом семи робочих днів звернутися до закордонної дипломатичної установи України в державі перебування для взяття таких осіб на консульський облік.

Таким чином, Постанова встановлює вимогу стати на консульський облік для осіб з інвалідністю та інших осіб вказаних у в абзаці одинадцятому *пункту 2¹* Постанови, щодо інших осіб у вказаних пунктах такої вимоги не покладено.

Постанова встановлює обов'язок постановки на тимчасовий консульський облік для інших суб'єктів наприклад визначених в абзаці п'ятнадцятому *пункту 2³*.

Також, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 січня 2020 р. № 85 «Деякі питання обліку громадян України, які проживають за межами України», передбачена видача довідки про перебування на консульському обліку, про яку згадується у Постанові та зняття з консульського обліку виключно для громадян України, які постійно проживають або тимчасово перебувають за межами України та не передбачена для осіб, які перебувають за межами України з інших підстав.

Пунктом 82 Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 905 встановлено обов'язок для усиновлювачів протягом місяця після в'їзду до країни проживання забезпечити взяття дитини на консульський облік в консульській установі чи дипломатичному представництві України в країні свого проживання (для громадян України, які проживають за межами України, та іноземців), що кореспондується з Порядком ведення обліку громадян України, які проживають за межами України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29 січня 2020 р. № 85.

Отже, системний аналіз положень Постанови у взаємозв'язку з іншими нормами права (які не є виключними) свідчить, що законодавець розмежовує випадки, коли взяття на консульський облік є обов'язком для відповідного суб'єкта, для якого прямо встановлене таке зобов'язання, а тому для інших осіб (суб'єктів) така постановка на консульський облік є добровільною.

Статтею 3 Закону України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» визначено, що Правила перетинання державного кордону України громадянами України встановлюються Кабінетом Міністрів України відповідно до цього Закону та інших законів України, однак внесеними до Постанови змінами, Кабінет Міністрів України фактично встановив новий механізм підтвердження права на перетин державного кордону в умовах воєнного або надзвичайного стану, який не узгоджується із іншими нормативно-правовими актами, які регулюють такі правовідносини.

2. Мета і шляхи її досягнення

Відповідно до принципу верховенства права та правової визначеності, закріплених у практиці ЄСПЛ, будь-яке втручання держави у реалізацію прав особи повинно бути передбачене законом, а сам закон має бути достатньо чітким, доступним та передбачуваним у застосуванні.

Пунктом 2⁻¹ Постанови вводяться нові обмеження та додаткові умови при перетині державного кордону для суб'єктів визначених пп, 2⁻¹, 2⁻² Постанови у разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану, що може призводити до необґрунтованого обмеження прав таких суб'єктів під час реалізації права на перетин державного кордону України.

Постановою (*Абзац дванадцятий пункту 2⁻¹*) фактично запроваджуються нові вимоги, що не передбачені та не врегульовані чинними нормативно-правовими актами, які регулюють відповідні правовідносини.

Норми права повинні бути внутрішньо узгодженими, логічними та послідовними між собою, оскільки принцип правової визначеності, як складова верховенства права вимагає чіткого, передбачуваного та несуперечливого нормативного регулювання.

Такою вимогою Постанови хворі діти та їх законні представники та інші особи ставляться у нерівні умови у порівнянні зі здоровими дітьми та іншими суб'єктами даних правовідносин, для яких застосовується норма Постанови п. 2⁶. *А саме: У разі введення на території України надзвичайного або воєнного стану право на перетин державного кордону, крім осіб, зазначених у пунктах 2¹ та 2² цих Правил, також мають інші військовозобов'язані особи, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації.*

Таким чином, метою внесення змін до Абзацу дванадцятого пункту 2⁻¹ Постанови є усунення дискримінаційних норм, які не узгоджуються з іншими нормами права та які є взаємопов'язаними в межах правовідносин, що ними регулюються.

Проектом Постанови пропонується встановити, що вимога ставати на консульський облік не поширюється на категорію осіб визначених у Абзаці дванадцятому пункту 2¹ Постанови.

3. Правові аспекти

Постановою визначаються правові засади реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб у сфері регулювання виїзду за межі України дітей з інвалідністю, хворих дітей та їх законних представників та інших осіб.

4.Позиція заінтересованих органів

Проект постанови потребує погодження з Міністерством соціальної політики України, Державною прикордонною службою України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Міністерством юстиції України.

5. Громадське обговорення

З метою громадського обговорення 18 травня 2026 року було проведено захід, на якому було присутнє 563 зареєстрованих фізичних та юридичних осіб.

На цьому заході було проведено комплексне обговорення чинного законодавства України у сфері регулювання виїзду за межі України дітей з інвалідністю, хворих дітей та їх законних представників та інших осіб.

Громадське обговорення розміщено:

<https://www.facebook.com/share/p/1bRWGPQu9p/?mibextid=wwXIfr>

<https://www.facebook.com/share/p/1B6vzWczmQ/?mibextid=wwXIfr>

<https://youtu.be/BvEge8AnP7c>